

«Українське суспільство і соціологи перед викликами війни та повоєнного розвитку»: короткий звіт про XVII Міжнародні соціологічні читання пам'яті Наталії Паніної (1949–2006) та Юрія Яковенка (1950–2022)

ОЛЬГА МАКСИМЕНКО,

магістр психології, провідний соціолог відділу методології та методів соціології Інституту соціології Національної академії наук України (01021, Київ, вул. Шовковична, 12); бібліотекар бібліотеки імені Павла Усенка для дітей Централізованої бібліотечної системи Дніпровського району м. Києва (02152, Київ, вул. Івана Миколайчука, 7)

OLGA MAKSYMENKO,

MA in Psychology, Leading Sociologist at the Department of Methodology and Methods of Sociology, Institute of Sociology, National Academy of Sciences of Ukraine (12, Shovkovychna St., Kyiv, 01021); librarian at Pavlo Usenko Library for Children, Centralised Library Management System of Dniprovskiy District of Kyiv (7, Ivana Mykolaichuka St., Kyiv, 02152)

olga.maksimenko.65@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-2804-2790>

10 грудня 2023 року Інститут соціології Національної академії наук України провів XVII Міжнародні соціологічні читання на тему **«Українське суспільство і соціологи перед викликами війни та повоєнного розвитку»**. Подію було присвячено пам'яті *Наталії Паніної* (1949–2006), головної наукової співробітниці Інституту соціології, та *Юрія Яковенка* (1950–2022), багаторічного професора кафедри галузевої соціології Київського національного університету імені Тараса Шевченка¹. Співорганізаторами Читань були: Соціологічна асоціація

¹ Одна з нещодавніх праць, присвячених життєвому шляху і науковій спадщині Н. Паніної, — стаття Є. Головахи та Т. Загороднюк «Соціологія Наталії Паніної: теорія, дослідження, професійна етика». Опублікована в часописі «Соціологія: теорія, методи, маркетинг» (№ 3 за 2023 рік). У зазначеному виданні надруковано також кілька праць Ю. Яковенка, зокрема: «З приводу питання про місце професіоналізму в предметі соціології» (№ 1 за 2010 рік), «Новий імпульс підвищення культури соціологічного мислення» (№ 1 за 2012 рік), «Своєчасні думки з приводу 20-річчя Указу Президента України “Про розвиток соціологічної науки в Україні”» (№ 1 за 2021 рік) та ін.

Цитування: Максименко, О. (2024). «Українське суспільство і соціологи перед викликами війни та повоєнного розвитку»: короткий звіт про XVII Міжнародні соціологічні читання пам'яті Наталії Паніної (1949–2006) та Юрія Яковенка (1950–2022). *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*, 1, 198–200.

України, Соціологічний центр імені Наталії Паніної та Київська школа економіки (KSE), на базі якої і проходив сам захід. А соціологи, що мешкають в інших містах України або тимчасово перебувають за кордоном, мали змогу спостерігати за роботою Читань в онлайн-режимі. Технічну підтримку трансляції забезпечував фахівець Київської школи економіки Владислав Янішевський.

Зі вступним словом до учасників і гостей Соціологічних читань звернувся директор Інституту соціології НАН України Євген Головаха, а завідувач кафедри прикладної соціології Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна професор Віль Бакіров привітав усіх присутніх від імені Соціологічної асоціації України. Після вітальних слів було оголошено хвилину мовчання на знак ушанування пам'яті заступника директора Інституту соціології та завідувача відділу соціальних структур професора Сергія Макеєва, котрий відійшов у засвіти на початку грудня цього року.

На пленарному засіданні було заслухано п'ять доповідей: «Юрій Яковенко — 40 років спогадів» (Володимир Паніотто, Національний університет «Києво-Могилянська академія»); «Чому довіра до інститутів іноді зростає, а іноді ні» (Тимофій Брік, Київська школа економіки); «Українські соціологи в Європі: виклики розвитку соціального знання в умовах війни та вимушеної тимчасової еміграції» (Світлана Бабенко, Інститут вивчення міграції, розмаїття та добробуту, м. Мальме, Швеція); «Вчені у стресі. Чи ні?» (Сергій Дембіцький, Інститут соціології НАН України); «Дилеми виробництва соціологічних знань у суспільствах у стані війни: на прикладі України» (Вікторія Середа, Інститут народознавства НАН України, м. Львів). Кожна доповідь викликала неабияку зацікавленість серед глядачів і слухачів, про що свідчили численні запитання й коментарі. Крім того, було презентовано три видання Інституту соціології: часопис «Соціологія: теорія, методи, маркетинг» (випуски 2023 року), «Українське суспільство в умовах війни. Рік 2023» (за редакцією Є. Головахи та С. Макеєва), «Історія української соціології. XIX–XXI: навчальний посібник» (за редакцією В. Степаненка та К. Батаєвої). З презентаціями виступили Євген Головаха та головний редактор зазначеного часопису Віктор Степаненко. Свій науковий доробок також презентували науковці з Інституту політичних і етнонаціональних досліджень імені І.Ф. Кураса НАН України. Це колективна монографія під назвою «Політична система України: конституційна модель та політичні практики» (науковий редактор — Галина Зеленько).

Другу частину Читань традиційно було відведено на круглий стіл та виступи учасників конкурсу «Кращий молодий соціолог року». Модерував цю частину заходу Олександр Стегній, заступник голови Конкурсної комісії та провідний науковий співробітник відділу методології і методів соціології Інституту соціології. Конкурсанти ознайолювали аудиторію зі змістом своїх есеїв, ділилися результатами досліджень, що лягли в основу написання цих творчих робіт, а також формулювали свої дослідницькі завдання на майбутнє з урахуванням їхньої важливості та значущості для суспільства. Виступи всіх учасників конкурсу вирізнялися креативністю, переконливістю, глибиною міркувань, однак найбільше запам'яталася презентація Миколи Бондаренка, викладача факультету соціології Київського національного університету імені Тараса Шевчен-

ка, — «Приречені на соціологію, або Нелінійна інструкція про те, як не розгубити хист, зміст і фокус у часи нестабільності».

На круглому столі продовжували обговорювати тематику та проблематику конкурсних робіт, передовсім у зв'язку з тими завданнями, що постають перед українськими соціологами сьогодні, під час повномасштабної російської збройної агресії, і можливими викликами повоєнної доби. Активну та змістовну участь у дискусії брали: Андрій Горбачик (Київський національний університет імені Тараса Шевченка), Валентина Подшивалкіна (Одеський національний університет імені І.І. Мечникова), Ростислав Балабан, Василь Козьма та Ірина Овчар (Інститут політичних і етнонаціональних досліджень імені І.Ф. Кураса), Юрій Мосаєв (Комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради), Наталя Коваліско (Львівський національний університет імені І. Франка) та Олена Злобіна (Інститут соціології НАН України).

Наприкінці Читань було підбито підсумки конкурсу «Кращий молодий соціолог року» та нагороджено переможців. Першу премію здобула Руслана Москотіна (Київський національний університет імені Тараса Шевченка) за роботу «Національна резильєнтність українців під час війни: як вимірювати?» Другу премію було вручено Ганні Куровській (Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені І. Сікорського», есей «Перебої в мережі. Чи може акторно-мережева теорія бути корисною для розуміння функціонування суспільства за умов війни?»). Третьою премією було відзначено Інгу Козлову (Український католицький університет, м. Львів); окрім того, вона стала лауреатом премії імені Ірини Попової. Як відомо, цю премію присуджують за конкурсну роботу, що має найбільшу соціально-практичну значущість. Її есей мав назву «Рожеві окуляри і фантазії про “після перемоги”»¹.

Нагороди лауреатам вручали Євген Головаха, Віль Бакіров та Олександр Стегній.

Отримано 03.01.2024

¹ У повному обсязі творчі роботи конкурсантів опубліковано в попередньому (2023/4) номері часопису «Соціологія: теорія, методи, маркетинг». А за посиланням <https://vseosvita.ua/user/id93786/library> (розділ «Міжнародні соціологічні читання») можна ознайомитися з темами есеїв за всі роки існування конкурсу «Кращий молодий соціолог року» (починаючи з 2007-го) та транскриптами доповідей минулорічних Соціологічних читань.